

เอกสารคำสอน
วิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการธุรกิจฟาร์ม
บทที่ 1 ฟาร์มและการจัดการฟาร์ม

ผศ.ดร.สุพรรณฯ สายรวมญาติ

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์และทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มิถุนายน 2567

เอกสารคำสอน วิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการธุรกิจฟาร์ม

บทที่ 1 ฟาร์มและการจัดการฟาร์ม

บทที่ 1	ฟาร์มและการจัดการฟาร์ม	1-1
1.	เกริ่นนำ	1-1
2.	ภาคเกษตรไทยและประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ	1-4
	2.1 ความสำคัญของภาคเกษตรไทย	1-4
	2.2 ความท้าทายของภาคเกษตรไทย	1-5
3.	ฟาร์มและการจัดการฟาร์มในอนาคต	1-9
	3.1 การทำฟาร์มในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	1-9
	3.2 การจัดการฟาร์มในอนาคต	1-11
	3.3 ประเทศไทยในฐานะ Net exporter ควรมีแผนอย่างไร	1-12
4.	การจัดการฟาร์มและความสำคัญ	1-12
5.	บทบาทและหน้าที่ของผู้จัดการฟาร์ม	1-13
	5.1 หน้าที่ของผู้จัดการฟาร์ม	1-13
	5.2 คุณลักษณะของผู้จัดการฟาร์มที่พึงประสงค์	1-14
6.	สรุปท้ายบท	1-15
	หนังสืออ่านเพิ่มเติม	1-16
	คำถามท้ายบทที่ 1	1-17

บทที่ 1 ฟาร์มและการจัดการฟาร์ม

1. เกริ่นนำ

หลายพันปีหลังจากที่เกษตรกรกลุ่มแรกเริ่มกระบวนการนำพืชและสัตว์มาเพาะเลี้ยง มนุษยชาติยังคงทำการเกษตรถึงปัจจุบันโดยมีพื้นที่ทำการเกษตรร้อยละ 40 ของโลก ประมาณหนึ่งในสามใช้ผลิตพืช และอีกสองในสามเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ข้าวสาลี ข้าวเจ้า และข้าวโพด ยังคงเป็นอาหารหลักสำคัญของประชากรโลกจวบจนทุกวันนี้ ปี พ.ศ. 2567 โลกมีประชากรประมาณ 8,000 ล้านคน¹ แต่มีประชากรโลกร้อยละ 42 ไม่สามารถจ่ายให้กับอาหารสุขภาพได้ เด็กหญิงและสตรีทั่วโลกเผชิญกับภาวะโภชนาการไม่เพียงพอประมาณ 1 พันล้านคน² แต่ร้อยละ 14 ของอาหารที่มีมูลค่าประมาณ 4 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐสูญหายไปตั้งแต่การเก็บเกี่ยวจนถึงการค้าส่ง อีกร้อยละ 17 สูญเปล่าในระดับร้านค้าปลีกและผู้บริโภค³ ขณะที่ประชากรโลกบางส่วนมีภาวะน้ำหนักเกิน 1.4 พันล้านคน เหล่านี้สะท้อนปัญหาความมั่นคงทางอาหาร (food security) ที่โลกกำลังเผชิญ นอกจากนี้รายงานแนวโน้มประชากรโลก ปี 2562 (The World Population Prospects, 2019) ของสหประชาชาติคาดการณ์ว่าประชากรโลกจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 9.7 พันล้านคนภายในปี พ.ศ. 2593 และอาจเพิ่มขึ้นเกือบ 1.1 หมื่นล้านคนในช่วงปี พ.ศ. 2643 และแนวโน้มใหญ่ที่สำคัญคือโลกกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นอันเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการแพทย์ แนวโน้มจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นนี้ได้เพิ่มความต้องการอาหารด้านสุขภาพ อาหารคลีน อาหารเชิงฟังก์ชัน และส่วนประกอบเชิงฟังก์ชันของอาหารและยา ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานอาหารโดยตรง

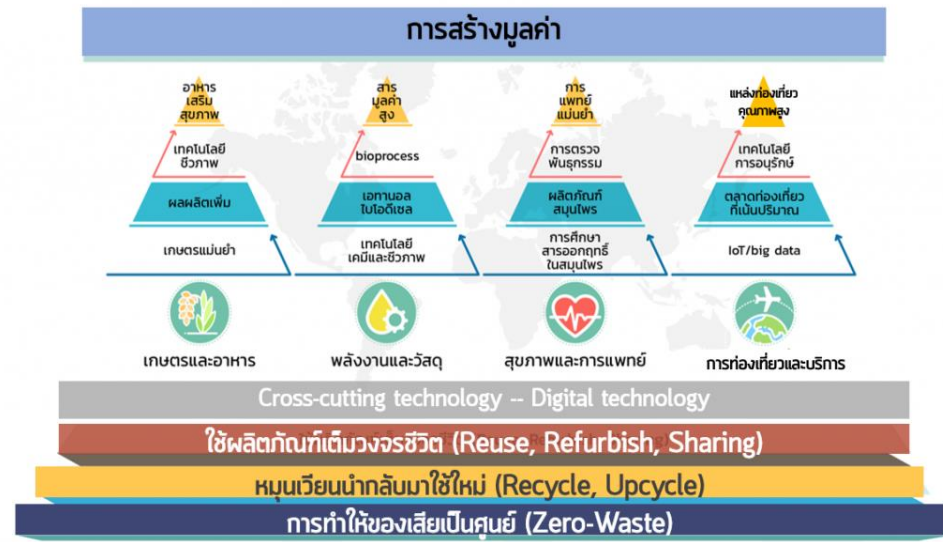
ประเทศไทยเป็นส่วนสำคัญในห่วงโซ่อุปทานอาหารของโลกที่สามารถผลิตอาหารป้อนสู่ตลาดโลก เช่น ข้าว แป้งมันสำปะหลัง ไข่ และกุ้ง เป็นต้น ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศตามโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เรียกว่า โมเดลเศรษฐกิจบีซีจี หรือ BCG Economy (Bio-Circular-Green Economy) โดยการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนให้กับ 4 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ประกอบด้วย

¹ ข้อมูลจาก <https://worldpopulationreview.com/> สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2567

² ข้อมูลจาก <https://www.worldhungerday.org/> สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2567

³ ข้อมูลจาก <https://www.fao.org/policy-support/policy-themes/food-loss-food-waste/en/> สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2567

- 1) อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร เพื่อขยายฐานการผลิตจากสินค้าโภคภัณฑ์ที่มีมูลค่าต่ำไปสู่ผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มและพรีเมียม รวมถึงการกระจายผลิตภัณฑ์
- 2) อุตสาหกรรมสุขภาพและการแพทย์ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการผลิตยาและชีวเภสัชภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการแพทย์และการปลูกถ่าย ยาที่แม่นยำ (precision medicine) และกลายเป็นศูนย์กลางของบริการด้านสุขภาพและการวิจัยทางคลินิก
- 3) อุตสาหกรรมพลังงานและวัสดุ มุ่งพัฒนาพลังงานชีวภาพ วัสดุชีวภาพ และชีวเคมี เพื่อบรรลุความมั่นคงด้านพลังงานและเปลี่ยนชีวมวลเป็นสินค้าโภคภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง
- 4) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ระบบการจัดการจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยว อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับอุตสาหกรรมบริการอื่น ๆ เพื่อพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวคุณภาพสูง เช่น การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

ภาพที่ 1 โมเดลเศรษฐกิจ BCG

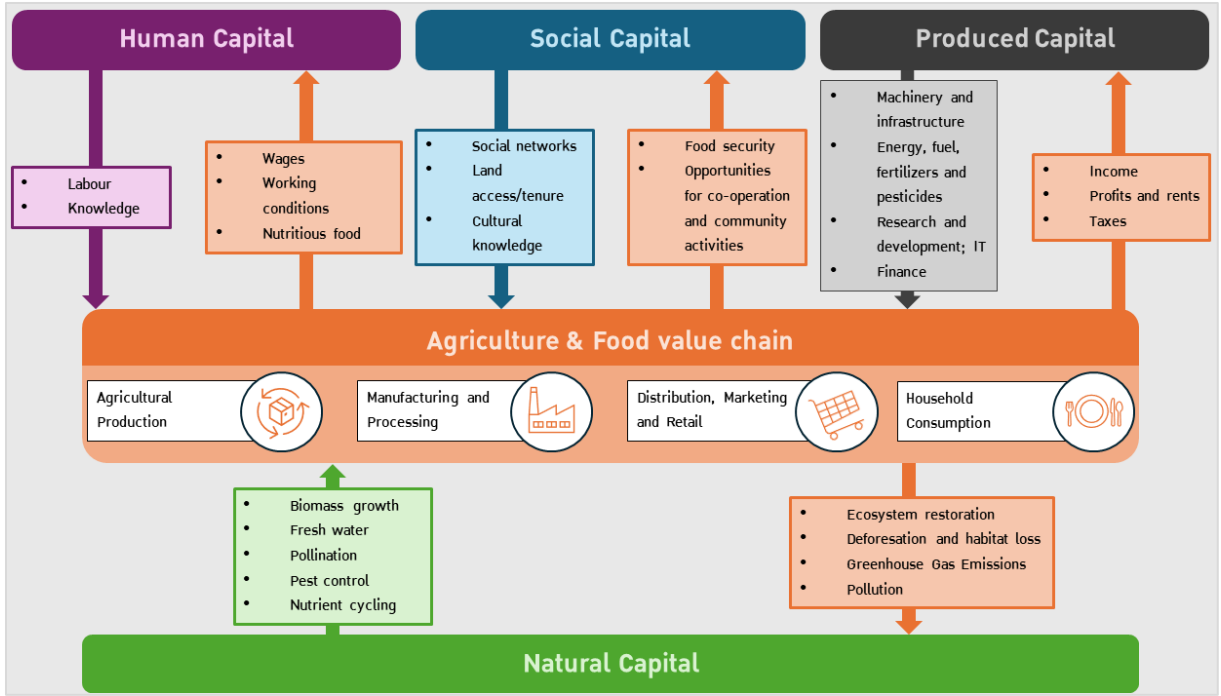
ที่มา: สถาบันนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (2567)

โมเดลเศรษฐกิจ BCG สอดรับกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ (United Nations: UN) อย่างน้อย 5 เป้าหมาย ได้แก่ การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การ

อนุรักษ์ความหลากหลาย ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การลดความเหลื่อมล้ำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

เพื่อบรรลุเป้าหมายตามแผนการพัฒนาตามโมเดลเศรษฐกิจ BDG ประเทศไทยต้องวางยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับโซ่คุณค่าเกษตรและอาหารของไทยตลอดทั้งโซ่อุปทานตั้งแต่การผลิตในระดับฟาร์ม การแปรรูปสินค้าเกษตร การกระจายผลิตภัณฑ์และการตลาดให้ถึงผู้บริโภคปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายใน 5 ปีข้างหน้า เช่น รายได้เกษตรกรเพิ่มขึ้น 240,000 บาท/ครัวเรือน/ปี ดัชนีความมั่นคงทางอาหารไทยติดอันดับ 1 ใน 5 ของโลก ลดการใช้ทรัพยากรลง 2 ใน 3 จากปัจจุบัน เป็นต้น จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาเชื่อมโยงใน 4 มิติ ได้แก่

- 1) ทุนมนุษย์ (human capital) ต้องพัฒนาองค์ความรู้และทักษะแรงงานเพื่อให้แรงงานมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพจากโซ่คุณค่าของภาคเกษตรและอาหาร
- 2) ทุนสังคม (social capital) ต้องสร้างเครือข่าย การเข้าถึงที่ดิน และองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม โดยโซ่คุณค่าของภาคเกษตรและอาหารจะช่วยยกระดับความมั่นคงทางอาหาร สร้างโอกาสของการร่วมมือให้ชุมชนได้
- 3) ทุนการผลิต (produced capital) ต้องพัฒนาเครื่องมือ และโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับคุณภาพและมาตรฐานที่กำหนด ใช้พลังงานและปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยการวิจัยและพัฒนา การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต และมีระบบการบริหารจัดการเงินที่ดี เพื่อให้โซ่คุณค่าของภาคเกษตรและอาหารสร้างรายได้ สร้างกำไร และจ่ายภาษีแก่รัฐได้
- 4) ทุนธรรมชาติ (natural capital) ต้องสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเติบโตของชีวมวล (biomass) มีน้ำสะอาด อากาศดี ควบคุมวัชพืช (pest control) ที่ไม่ก่อให้เกิดสารตกค้าง และเกิดการหมุนเวียนของธาตุอาหาร ซึ่งโซ่คุณค่าของภาคเกษตรและอาหารจะต้องเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศ ลดการสูญเสียพื้นที่ป่า (deforestation) ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (greenhouse gas emissions) และมลพิษต่าง ๆ

ภาพที่ 1 สต็อกทุนและโซ่คุณค่าในระบบอาหารเกษตรเชิงนิเวศ
ที่มา: TEEB (2018)⁴

2. ภาคเกษตรไทยและประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ

2.1 ความสำคัญของภาคเกษตรไทย

ภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย ดังนี้

- 1) แหล่งอาหารของคนในประเทศ: ภาคเกษตรของไทยผลิตอาหารได้หลากหลายชนิด เป็นครัวที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก สามารถผลิตสินค้าเกษตรและอาหารป้อนตลาดทั้งในและต่างประเทศ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง ไข่ กุ้ง ทุเรียน มังคุด เป็นต้น
- 2) แหล่งจ้างงานที่สำคัญ: ปี พ.ศ. 2565 มีการจ้างแรงงานในภาคการเกษตรประมาณ 11.9 ล้านคน (ttb analytic, 2567)⁵

⁴ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB) (2018). TEEB for Agriculture & Food: Scientific and Economic Foundations. Geneva: UN Environment.

⁵ อ่านเพิ่มเติมได้ที่ ttb analytic, 2567. ttb analytics เตือนแรงงานภาคเกษตรหายไปกว่า 4 ล้านคนในรอบ 10 ปี. ออนไลน์ <https://www.ttbbank.com/th/newsroom/detail/ttba-agricultural-labor-2024>

- 3) แหล่งรายได้: ภาคเกษตรสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยจากการส่งออกสินค้าเกษตรและการแปรรูปผลผลิตเกษตร นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ จึงเป็นแหล่งรายได้และแหล่งสะสมทุนที่สำคัญ
- 4) เศรษฐกิจฐานราก: ภาคเกษตรเป็นฐานรากของเศรษฐกิจไทย ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ พึ่งพาตนเองได้ และกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ชนบท
- 5) แหล่งปัจจัยการผลิตพื้นฐานแก่ภาคอื่น ๆ เช่น ภาคอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมยา อุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น
- 6) แหล่งสืบสานวัฒนธรรมไทย และแหล่งสะสมภูมิปัญญาท้องถิ่น: ภาคเกษตรเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย อันเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการท่องเที่ยวไทยที่สำคัญ
- 7) ความมั่นคง: เนื่องจากภาคเกษตรเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในด้านความมั่นคง การผลิตอาหารที่เพียงพอและประชาชนเข้าถึงได้ ถือเป็นการรักษาความมั่นคงทางอาหารของชาติที่สำคัญ
- 8) สิ่งแวดล้อม: ภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ป่าไม้ แหล่งน้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยในการผลิตทั้งดินและน้ำ

2.2 ความท้าทายของภาคเกษตรไทย

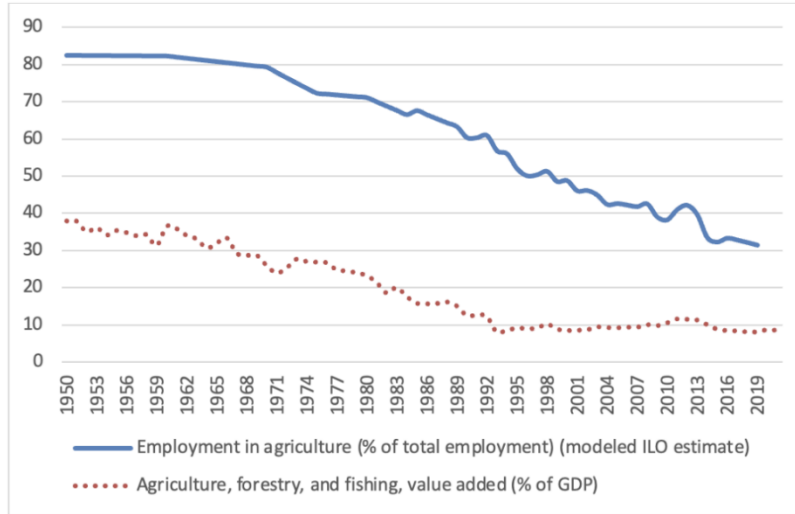
ภาคเกษตรของไทยเกี่ยวข้องกับคนมากกว่า 12 ล้านคน แต่มากกว่าร้อยละ 90 ของพื้นที่เพาะปลูกของประเทศไทยปลูกพืชเพียง 6 ชนิด คือ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด และปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นสินค้าโภคภัณฑ์ (Commodity) ราคาสินค้าเกษตรเหล่านี้มีความผันผวนตามสภาพภูมิอากาศและอุปทานในตลาดโลก ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ รัฐบาลจึงมีนโยบายชดเชยรายได้ผ่านโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ใช้เงินงบประมาณเป็นจำนวนมากในแต่ละปี การเพิ่มรายได้ของเกษตรกรด้วยการเพิ่มพื้นที่การผลิตเพื่อให้ได้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นนั้นต้องแลกด้วยการใช้ทรัพยากรที่ดินและน้ำเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทั้งดิน น้ำ และอากาศ ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของแรงงานภาคเกษตรที่มีอายุมากขึ้น ภาคเกษตรของไทยจึงมีความท้าทายหลายประการที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่

- 1) ประเทศไทยสามารถส่งออกอาหารอันดับที่ 11 ของโลก แต่ยังใช้การผลิตแบบดั้งเดิม ขาดการจัดการที่ดีตลอดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่า ทำให้มีประสิทธิภาพและผลิตภาพการผลิตที่ต่ำโดยมีสาเหตุจาก

- ก. เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มรายได้น้อย และเป็นมีหนี้ครัวเรือนสูง ทำให้รัฐต้องใช้งบประมาณในการสนับสนุนทุกปี ทำให้เกษตรกรไทยประสบปัญหาการกระจายรายได้จากผลผลิตที่ไม่เป็นธรรม ยังไม่สามารถก้าวข้ามผู้ผลิตในฐานะเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรได้ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงมีบทบาทเพียงผู้ผลิตสินค้าขั้นต้น และชั้นกลางให้กับผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย เช่น การผลิตข้าวขาว ปี พ.ศ. 2566 ราคาเฉลี่ย 7 บาท/กิโลกรัม กำไรขั้นต้นของผู้ประกอบการก่อนหักต้นทุนการขาย และการบริหารที่ราว 4.05 - 5.8 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นสัดส่วน 19.6% -24.5% ของราคาข้าวขาวที่เป็นสินค้าบริโภคขั้นสุดท้าย ในขณะที่เกษตรกรได้รับกำไรจากผลิตข้าวเพียงราว 0.22 บาทต่อกิโลกรัม หรือคิดเป็นการกระจายรายได้ที่ย้อนกลับมาในมือของเกษตรกรคิดเป็นสัดส่วนเพียง 1.1% ของราคาข้าวขาวที่เป็นสินค้าบริโภคขั้นสุดท้าย (ttb analytics, 2567)⁵
- ข. ฟาร์มมีขนาดเล็กและกระจายตัว พื้นที่ผลิตส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน เนื่องจากประเทศไทยมีพื้นที่ชลประทานมีเพียง 29.80 ล้านไร่ หรือร้อยละ 9 ของพื้นที่ประเทศ
- ค. ฟาร์มส่วนมากใช้เทคโนโลยีดั้งเดิม และไม่เข้าร่วมการใช้แนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีเหมาะสม (good agricultural practice: GAP)
- ง. ฟาร์มขาดการจัดการฟาร์มที่ดี รวมถึงขาดแผนลดความเสี่ยงและความไม่แน่นอน

2) สัดส่วนของจีดีพีเกษตรลดลงจาก 36% ในปี พ.ศ. 2503 (ค.ศ.1950) เหลือ 8-9 %ในปี พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019) ขณะที่สัดส่วนแรงงานภาคเกษตรลดลงจาก 82% เหลือ 30% แต่มีสัดส่วนแรงงานอยู่ในภาคเกษตรไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 โดยรายได้เฉลี่ยของแรงงานภาคการเกษตรในปี 2565 อยู่ที่เพียง 128,000 บาทต่อคนต่อปี ในขณะที่กลุ่มแรงงานนอกภาคการเกษตรมีรายได้เฉลี่ยถึง 580,000 บาทต่อคนต่อปี และเกษตรกรไทยที่เป็นกลุ่มแรงงานในภาคการเกษตรมีอายุเฉลี่ยสูงถึง 62 ปี เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (ttb analytic, 2567)⁵

ภาพที่ 2 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคเกษตรกับสัดส่วนแรงงานภาคเกษตรปี ค.ศ. 1950 – 2019

ที่มา: นิพนธ์ พัวพงศกร และกัมพล บันตะแก้ว (2566)⁶

- 3) ผลผลิตภาพการผลิตของแรงงานเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1.9 ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ เนื่องจากใช้พื้นที่ไม่เหมาะสม จากพื้นที่เกษตรทั้งหมด 149.20 ล้านไร่ มีการเพาะปลูกในพื้นที่ไม่เหมาะสมมากกว่าร้อยละ 40 ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง สาเหตุสำคัญที่ด้านมหภาคของภาคเกษตรไทยมีความชะงักงันคือ อัตราลงทุนในภาคเกษตรรวมทั้งด้านการวิจัยมีแนวโน้มลดลง จากช่วง พ.ศ. 2533-2550 ประเทศไทยมีอัตราการลงทุนในภาคเกษตรสูงถึง 30% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคเกษตร แต่ปัจจุบันลดลงเหลือเพียง 15% - 20% ในปี พ.ศ. 2554-2563 และค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาเกษตรจากภาครัฐก็ลดจากที่เคยสูงเกือบร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคเกษตรในทศวรรษ 2530 เหลือเพียงร้อยละ 0.3 - 0.4 ในช่วง พ.ศ. 2543-2563 แม้ว่าจะมีผลการวิจัยว่า การลงทุนวิจัยด้านเกษตรให้ผลตอบแทนสูงถึงร้อยละ 44⁷
- 4) การพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDG (Social Development Goals) ภายใต้สถานการณ์ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

⁶ อ่านเพิ่มเติมได้ที่ <https://tdri.or.th/2023/02/strategy-for-agricultural-growth/>

⁷ อ่านเพิ่มเติมได้จาก วลีรัตน์ สุพรรณชาติ. 2562. ผลตอบแทนจากการลงทุนวิจัยและพัฒนาด้านการเกษตรของภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย. แก่นเกษตร 47 (5) : 1077-1088.

ภาพที่ 2 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ที่มา: www.sdgmove.com/intro-to-sdgs

5) ประเทศไทยเป็น Net exporter ต้องรักษาระดับในห่วงโซ่คุณค่าโลก (global value chain: GVC) เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า เพื่อให้ภาคการผลิตมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการใช้ปัจจัยจากภายนอก การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการลงทุนข้ามชาติ เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจในประเทศ อย่างไรก็ตาม ภัยพิบัติทางเทคโนโลยี และความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปส่งผลให้มีการเปลี่ยนรูปแบบการผลิตใน GVC โดยลดการผลิตพืชที่เป็นอาหารหลัก และหันไปผลิตพืชเศรษฐกิจในรูปแบบการผลิตเชิงเดี่ยวแทน นำมาซึ่งประเด็นด้านความมั่นคงทางด้านอาหารของไทย ภาคการผลิตต้องใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกประเทศมากขึ้นทำให้พึ่งพาตนเองลดลงส่งผลกระทบต่อทางลบ รวมถึงประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้ามากระทบต่อการผลิตภาคเกษตรของไทยอย่างมีอากหลักเสียง

ความท้าทายข้างต้น ภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร ต้องร่วมมือในการเป้าหมายการยกระดับผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัย และสร้างมาตรฐานเพื่อจัดแบ่งประเภทของสินค้าตามคุณภาพ จะช่วยสร้างความแตกต่าง คุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร โดยมุ่งเน้นไปที่

- 1) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อผลิตและลดต้นทุนการผลิต
- 2) การส่งเสริมการเกษตรสมัยใหม่ สนับสนุนให้เกษตรกรหันมาผลิตสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 3) การยกระดับสินค้าเกษตร ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูง

- 4) การสร้างตลาดใหม่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 5) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบชลประทาน ให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรได้เต็มศักยภาพ รวมทั้งพัฒนาระบบรางและถนน เพื่อเสริมให้ระบบโลจิสติกส์สินค้าเกษตรสามารถเดินทางจากแหล่งผลิตไปสู่ผู้บริโภคปลายทางได้อย่างรวดเร็ว
- 6) ระบบสนับสนุนเกษตรกร เช่น การอบรม แหล่งสินเชื่อ และที่ดินทำกิน ให้เกษตรกรมีอาวุธพร้อมในการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อสร้างรายได้ที่ดีขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำ

3. ฟาร์มและการจัดการฟาร์มในอนาคต

การพัฒนาภาคเกษตรไทยอย่างยั่งยืนภายใต้โมเดลเศรษฐกิจ BCG จะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ที่ดีขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำ กระจายความเจริญไปสู่ชนบท และส่งเสริมเศรษฐกิจไทยให้เติบโตอย่างมั่นคงได้นั้นจะต้องมีองค์ความรู้ที่พร้อมและมีจัดการฟาร์มที่ดี

3.1 การทำฟาร์มในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

การทำฟาร์มมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน เริ่มต้นในช่วงที่เกิดการปฏิวัติยุคหินใหม่ (neolithic revolution) เมื่อ 12,000 – 9,000 ปีก่อน มนุษย์เปลี่ยนจากการเก็บของป่าล่าสัตว์ไปเป็นการปลูกพืชเอง เลี้ยงสัตว์เอง หลังจากนั้นวิธีการทำฟาร์มเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการของเทคโนโลยี มีการปฏิวัติเกษตรเกิดขึ้นหลายครั้ง จึงขอแบ่งออกเป็น 4 ยุค ดังนี้

- 1) ยุค 1.0 เกษตรกรรมแบบดั้งเดิม (traditional) หรือยุคปฏิวัติการเกษตรยุคที่ 1 จุดเริ่มต้นเกิดจากการปฏิวัติเกษตรที่ประเทศอังกฤษในศตวรรษที่ 16 ประเทศอังกฤษกำหนดให้มีการกั้นรั้วเพื่อการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ทำให้วิธีการทำฟาร์มมีระบบมากขึ้น เน้นการใช้แรงงานคนและสัตว์ในการทำฟาร์ม
- 2) ยุค 2.0 เกษตรกรรมใช้เครื่องจักรเบา (light machinery) เป็นยุคปฏิวัติการเกษตรยุคที่ 2 ของอังกฤษ ยุคนี้เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 17 กลางศตวรรษที่ 19 เป็นผลจากการขยายตัวของกั้นรั้วในยุคแรก แนวคิดนี้ได้ขยายออกไป ทำให้ผู้มีเงินทุนหันมาจ้องที่ดินเพื่อทำการเกษตรมากขึ้น เกิดการรวบรวมที่ดินได้เป็นผืนใหญ่ สามารถผลิตได้ในปริมาณมากขึ้น ลดต้นทุนการผลิต ประสิทธิภาพการผลิตดีขึ้น ยุคนี้มีการพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ทำฟาร์ม เช่น เครื่องหยอดเมล็ด (drilling machine) ถูกพัฒนาโดย Jethro Tull เครื่องนี้จะฝังเมล็ดพืชในดินเป็นแถวยาวในแปลงที่ได้ยกร่องและเว้น

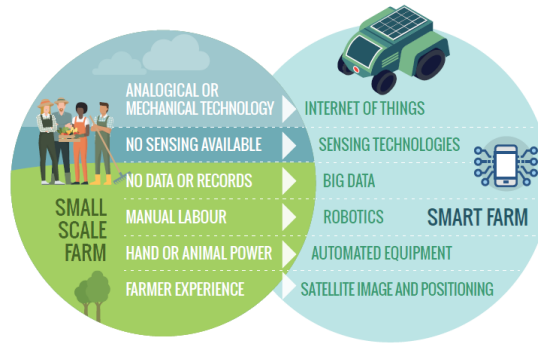
ช่องว่างระหว่างแปลง มีการใช้ม้าเทียมเครื่องพรวนดิน เพื่อพรวนดิน ดายหญ้าและกำจัดวัชพืช ทำให้ประหยัดแรงงานได้มาก และสามารถปลูกข้าวในที่เดิมได้ วิธีการทำฟาร์มนี้เริ่มเป็นที่นิยมและแพร่หลายหลังปี ค.ศ. 1740 ทำให้การทำฟาร์มยุคนี้มีความทันสมัยและเป็นระบบการผลิตมากขึ้น

ภาพที่ 3 เครื่องหยอดเมล็ด พัฒนาโดย Jethro Tull
ที่มา: Bellis (2020)⁸

- 3) ยุค 3.0 เกษตรกรรมใช้เครื่องจักรหนัก (heavy machinery) ยุคนี้มีการปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ อยากรแพร่หลาย มีการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ การจัดการดิน และเกิดการปฏิบัติอุตสาหกรรมในช่วงทศวรรษ ค.ศ. 1920 มีการใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ขึ้น และมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ อันเป็นผลจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม มีการเปลี่ยนแปลงเทคนิคการผลิต นำเครื่องจักรกลและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำฟาร์ม การเพิ่มผลผลิตมีอัตราการเติบโตสูงโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา โดยในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 เกิดการปฏิวัติเขียว (green revolution) เกิดเทคโนโลยีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ และการใช้ปุ๋ยเคมีโดยเฉพาะธาตุอาหารไนโตรเจนและฟอสฟอรัสในการทำฟาร์ม ทำให้ปริมาณผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวสาลีและข้าวเจ้าเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดทั่วโลก
- 4) ยุค 4.0 เกษตรอัจฉริยะ (smart farming) เริ่มต้นในยุคศตวรรษที่ 21 ยุคแห่งเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลข่าวสาร การทำฟาร์มจึงมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัล IoT และข้อมูลเข้ามาช่วยในวิเคราะห์ข้อมูลควบคุมการผลิต และบริหารจัดการฟาร์ม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน

⁸ อ่านเพิ่มเติมได้ที่ Bellis, Mary. "Jethro Tull and the Invention of the Seed Drill." ThoughtCo, Aug. 29, 2020, thoughtco.com/jethro-tull-seed-drill-1991640.

ภาพที่ 4 การเปรียบเทียบระหว่างฟาร์มอัจฉริยะ (smart farm) และฟาร์มขนาดเล็กแบบดั้งเดิม (conventional farm)

ที่มา: Santos Valle and Kienzle (2020)⁹

3.2 การจัดการฟาร์มในอนาคต

การทำฟาร์มในอนาคตมีแนวโน้มมุ่งเน้นไปที่การผลิตสินค้าเกษตรที่มีความยั่งยืน ปลอดภัยต่อสุขภาพ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (zero waste) โดยยังเป้าหมายความมั่นคงทางอาหารและสารอาหาร เพื่อให้เกษตรกร การมีสุขภาพดีและการกินดีอยู่ดี สามารถเพิ่มโอกาสทางธุรกิจฟาร์มที่มีความยั่งยืน สอดคล้องกับการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) โดยเกษตรกรจะมีบทบาทเป็นผู้จัดการฟาร์มด้วยการผสมผสานองค์ความรู้การผลิตกับ เทคโนโลยีดิจิทัล IoT AI และ robotics เข้ามาช่วยวิเคราะห์ข้อมูลและตัดสินใจในการทำฟาร์มมากขึ้น โดยที่ เกษตรกรเล็กจะมีการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เพื่อเพิ่มผลิตผล เพิ่มประสิทธิภาพ ลด ต้นทุน รักษาสิ่งแวดล้อม และปลอดภัยต่อผู้บริโภค

การทำฟาร์มในอนาคตจะมีการใช้เทคโนโลยีแม่นยำมากขึ้นมีลักษณะเป็นเกษตรแม่นยำ (precision agriculture) เช่น ระบบรดน้ำอัตโนมัติ ควบคุมการรดน้ำโดยอัตโนมัติตามความต้องการของพืช ซึ่งจะทำให้เกิด ประหยัดน้ำ ลดต้นทุนการผลิตได้ มีการใช้ระบบวัดความชื้นและอุณหภูมิ ระบบเซ็นเซอร์เก็บข้อมูลสภาพดิน สภาพอากาศ สุขภาพของสัตว์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อม ควบคุมการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ แนวโน้มการใช้โดรนเพื่อตรวจสอบสุขภาพของพืช ฉีดพ่นปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ลดการใช้แรงงานในแปลง และจะมีการ นำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจและควบคุมการผลิตในระดับฟาร์มมากขึ้นโดยมีต้นทุนที่ถูกลงตามการ พัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัล

⁹ อ่านเพิ่มเติมได้ที่ Santos Valle, S. and Kienzle, J. 2020. Agriculture 4.0 – Agricultural robotics and automated equipment for sustainable crop production. Integrated Crop Management Vol. 24. Rome, FAO.

3.3 ประเทศไทยในฐานะ Net exporter ควรมีแผนอย่างไร

ในระดับฟาร์ม ควรกำหนดแนวทางหรือเป้าหมายของฟาร์มไว้ก่อนล่วงหน้า ซึ่งการกำหนดเป้าหมายอาจใช้แนวทางการกำหนดแผนกลยุทธ์ช่วย จากนั้นผู้จัดการฟาร์มจะต้องวิเคราะห์และวางแผน 3 ด้านคือ

- 1) การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกฟาร์ม เช่น ช่วงที่ผ่านมามีปัญหาเศรษฐกิจเกิดภาวะเงินฝืด ความต้องการบริโภคลดลง ดังนั้น แผนการผลิตอาจปรับลดลงในเชิงปริมาณแล้วเพิ่มคุณภาพผลผลิต ซึ่งการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมต้องวิเคราะห์ทั้งภายในและภายนอก โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการวิเคราะห์
- 2) การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ เช่น ด้านการผลิต การลงทุน การวิเคราะห์ด้าน D and S การวิเคราะห์เพื่อการคาดการณ์ การตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยง
- 3) การประมาณการด้านงบประมาณที่ต้องใช้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4. การจัดการฟาร์มและความสำคัญ

การจัดการฟาร์ม เป็นกระบวนการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดผ่านการตัดสินใจเลือกผลิตผลผลิตเกษตรที่ต้องการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของธุรกิจฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพ (productivity) และประสิทธิภาพ (efficiency) ด้วยการจัดการธุรกิจ การจัดการผลิต การจัดการการตลาด การจัดการการเงิน และการจัดการแรงงาน ภายใต้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจฟาร์มท่ามกลาง ความผันผวน (volatility) ความไม่แน่นอน (uncertainty) ความสลับซับซ้อน (complexity) ความคลุมเครือ (ambiguity) หรือที่เรียกว่า “VUCA World” ภายใต้ทรัพยากรมีจำกัด หายาก ขาดแคลนในบางช่วง ราคาปัจจัยการผลิตและราคาผลผลิตผันผวน จึงต้องตัดสินใจเลือกใช้ปัจจัยการผลิตและตัดสินใจผลิตอย่างระมัดระวัง ต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติและโรคระบาดที่มีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ขณะที่รสนิยมและความต้องการของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (dynamic) กอปรกับการเปลี่ยนแปลงด้านสถาบันและนโยบายรัฐที่ไม่แน่นอน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสถานะเศรษฐกิจในประเทศและสถานะเศรษฐกิจโลกที่มีอัตราการเติบโตต่ำกว่าในอดีต ทำให้เกษตรกรต้องปรับตัวเป็นนักธุรกิจเกษตร เป็นผู้จัดการฟาร์มบริหารธุรกิจฟาร์มให้มีผลกำไร การดำเนินธุรกิจฟาร์มจึงต้องกระทำโดยใช้องค์ความรู้ด้านการจัดการฟาร์มเป็นที่สำคัญ การจัดการฟาร์มจึงมีความสำคัญต่อเกษตรกร ครุภัณฑ์ และเศรษฐกิจของประเทศในหลายมิติ ดังนี้

- 1) การจัดการฟาร์มช่วยเพิ่มรายได้และแก้ปัญหาความยากจนให้กับครัวเรือนเกษตรกร เพราะการจัดการฟาร์มที่ดีและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เพิ่มโอกาสจากดำเนินธุรกิจฟาร์มอันเนื่องมาจากความพร้อมในการปรับตัวจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งยังช่วยลดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความเสี่ยงและความไม่แน่นอนทั้งด้านการผลิต การตลาด และการเงิน
- 2) การจัดการฟาร์มช่วยเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันในธุรกิจฟาร์ม โดยผู้จัดการฟาร์มสามารถนำองค์ความรู้ในการจัดการฟาร์ม ทั้งด้านการจัดการผลิต การจัดการการตลาด การจัดการการเงิน และการจัดการแรงงานไปบริหารจัดการ เลือกใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เหมาะสมภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมภายในฟาร์ม เพิ่มโอกาสในการแข่งขันได้
- 3) การจัดการฟาร์มเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาการเกษตรของไทย เนื่องจากผู้จัดการฟาร์มจะมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่และที่จะหามาได้ ให้เกิดการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- 4) การจัดการฟาร์มช่วยในการปรับโครงสร้างการผลิตของภาคเกษตร ด้วยการนำองค์ความรู้ในการจัดการฟาร์มมาวิเคราะห์และตัดสินใจ ปรับปรุงการผลิตหรือเปลี่ยนประเภทสินค้าเกษตรที่ผลิตเดิมไปสู่การผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นได้

5. บทบาทและหน้าที่ของผู้จัดการฟาร์ม

ผู้จัดการฟาร์มมีส่วนสำคัญในฐานะเป็นผู้จัดการและวางแผน และเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตร จึงต้องตัดสินใจอย่างมีหลักการสมเหตุสมผล และต้องตัดสินใจอย่างมีเป้าหมาย แล้วดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้จนเกิดผลกำไร

5.1 หน้าที่ของผู้จัดการฟาร์ม

- 1) วิเคราะห์สถานการณ์และวางแผน (planning) ให้มีความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ ได้แก่ สภาพภูมิอากาศ ภาวะเศรษฐกิจเติบโตต่ำ การเปลี่ยนแปลงการเมือง และการเปลี่ยนแปลงความต้องการของผู้บริโภค เป็นต้น ทั้งยังต้องมีความสามารถหาแหล่งเงินมารองรับการดำเนินงานของกิจการฟาร์มได้ทันตามช่วงเวลาที่ต้องใช้จ่ายในกระบวนการผลิต
- 2) จัดการองค์กร (organizing) เป็นการจัดรูปแบบขององค์กรและจัดการทรัพยากรขององค์กร ให้เหมาะสมกับการบริหารกิจการฟาร์ม

- 3) ตัดสินใจ (decision making) ผู้จัดการฟาร์มต้องประเมินสถานการณ์และตัดสินใจภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบมีเหตุผล
- 4) ควบคุม (controlling) ผู้จัดการฟาร์มมีหน้าที่ มอบหมายงาน ควบคุม ติดตาม และการกำกับดูแลให้การดำเนินงานมุ่งสู่เป้าหมายฟาร์มที่ได้ตั้งไว้ภายใต้งบประมาณที่ได้ประมาณการไว้
- 5) ประเมินผล (evaluation) ผู้จัดการฟาร์มต้องประเมินผลการดำเนินงานของกิจการเพื่อให้ทราบสถานะของฟาร์ม และทราบถึงข้อมูลที่จะใช้ในการปรับปรุงฟาร์มให้มีการพัฒนาที่ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในปีถัดไป
- 6) เป็นผู้นำ (leading) ของธุรกิจฟาร์ม สร้างความเชื่อมั่นและขวัญกำลังใจแก่บุคลากรฟาร์ม เพื่อให้การดำเนินกิจการฟาร์มเป็นไปตามแผนอย่างราบรื่น

5.2 คุณลักษณะของผู้จัดการฟาร์มที่พึงประสงค์

ผู้จัดการฟาร์มในบางส่วนสืบทอดธุรกิจฟาร์มของครอบครัว บางส่วนเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ที่เข้ามาดำเนินธุรกิจฟาร์ม ควรให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 1) มีใจรักในอาชีพเกษตร (passion) และมีความกระตือรือร้นที่จะจัดการให้เกิดความสำเร็จในงานได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ มีความใฝ่รู้ พร้อมเรียนรู้ตั้งแนวคิด lifelong learning เนื่องจากวิทยาการทางการเกษตรมีความก้าวหน้าและพัฒนาตลอดเวลา จำเป็นต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความกระตือรือร้นต่อการสืบค้นและติดตามข้อมูลข่าวสารทั้งของเพื่อนเกษตรกร ภาครัฐ และเอกชน จากแหล่งข้อมูลในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำการผลวิเคราะห์มาใช้ในการตัดสินใจของธุรกิจฟาร์มได้
- 2) มีความรู้และความชำนาญงานในการผลิตทางการเกษตรและการจัดการธุรกิจ มีความรู้ทางวิชาการเป็นหลักในการจัดการและมีทักษะความชำนาญในการปฏิบัติงานด้วย
- 3) มีสุขภาพแข็งแรง เพราะอาชีพเกษตรต้องอาศัยความแข็งแรงของร่างกาย นำไปสู่ความความเข้มแข็งทางจิตใจพร้อมรับมือปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจการฟาร์ม
- 4) มีความวิริยะอุตสาหะ มุ่งมั่น และอดทนต่อการดำเนินธุรกิจฟาร์ม เพราะผลิตสินค้าเกษตรต้องมีความละเอียด อาศัยความใส่ใจ ใช้เวลา อดทนรอคอย จึงจะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด ต้องไม่ปฏิบัติตัวแบบที่เรียกว่า “ผัดวันประกันพรุ่ง” เนื่องจากข้อจำกัดทางธรรมชาติบางประการที่ไม่

สามารถประวิงเวลาได้ เช่น เมื่อทุเรียนสุกก็ต้องทำการเก็บเกี่ยว ถ้าเลยระยะเวลาที่เหมาะสมจะทำให้คุณภาพของทุเรียนที่จะนำออกมาจำหน่ายด้อยลงไป จำหน่ายไม่ได้ราคา หรือจำหน่ายไม่ได้เลย เป็นต้น

- 5) มีความเป็นผู้นำ และมีมนุษยสัมพันธ์ดี เพราะผู้จัดการฟาร์มคือหัวหน้าทีมของผู้ปฏิบัติงานที่เป็นแรงงานฟาร์มในการดำเนินกิจการฟาร์ม ขณะเดียวกันก็ต้องสามารถเชื่อมสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ด้วย เช่น เพื่อนเกษตรกร ผู้บริโภค ผู้รวบรวม ผู้แปรรูป ผู้ส่งออก หรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
- 6) มีความสามารถในการตัดสินใจด้วยหลักการ มีความละเอียดรอบคอบและทันต่อเหตุการณ์ ผู้จัดการฟาร์มจะต้องดำเนินงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บางครั้งอาจเป็นสาเหตุของปัญหาของฟาร์มที่ต้องแก้ไข หรือบางเหตุการณ์นำมาซึ่งโอกาส ซึ่งผู้จัดการฟาร์มจะต้องตัดสินใจสั่งการให้ทันท่วงที ไม่นำธุรกิจฟาร์มเข้าสู่ภาวะความเสี่ยงในการจัดการคุณลักษณะข้อนี้ เป็นเรื่องที่สำคัญมากต่อการอยู่รอดของกิจการ

6. สรุปท้ายบท

การจัดการฟาร์มที่ดีจะสนับสนุนให้ประเทศไทยสามารถรักษาสถานะประเทศผู้ส่งออกอาหารที่สำคัญในห่วงโซ่คุณค่าโลก หากแต่การผลิตแบบดั้งเดิมจะทำให้เราหลุดออกจากโซ่คุณค่านี้ การจัดการฟาร์มที่ดีจะช่วยให้การผลิตสินค้าเกษตรของไทยมีประสิทธิภาพและสามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคทั้งอาหารด้านสุขภาพ และอาหารคลีน อาหารเชิงฟังก์ชัน และส่วนประกอบเชิงฟังก์ชันของอาหารและยา มีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สนองตอบต่อนโยบาย BCG โมเดล และการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่รุนแรง (climate crisis) เพื่อให้ภาคการผลิตมีรายได้เพิ่มขึ้น รักษาความมั่นคงทางด้านอาหารของไทย

การจัดการฟาร์มมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นหลักแนวทางในการจัดการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ซึ่งมีความผันผวนทางด้านราคา ผู้จัดการฟาร์มจึงต้องตัดสินใจผลิตอย่างมีเหตุผลและคุ้มค่าภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมภายในของฟาร์ม เพื่อรับมือกับแนวโน้มการเกิดภัยพิบัติและโรคระบาดที่เพิ่มสูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองและนโยบาย ความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ผู้จัดการจึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการวิเคราะห์สถานการณ์และวางแผนให้มีความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถหาแหล่งเงินมารองรับการดำเนินงานของกิจการฟาร์ม จัดการองค์กรให้เหมาะสมกับการบริหารกิจการฟาร์ม ตัดสินใจและประเมินสถานการณ์ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบมีเหตุผล ควบคุม มอบหมายงาน ติดตาม และการกำกับดูแลตามแผนงาน ประเมินผลการดำเนินงานของกิจการเพื่อให้ทราบสถานะของฟาร์ม และใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงฟาร์มให้มีการพัฒนาที่ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในปีถัดไป และผู้จัดการฟาร์มจะต้องเป็นผู้นำ ที่สร้างความเชื่อมั่นและขวัญกำลังใจแก่บุคลากรฟาร์ม เพื่อให้การดำเนินกิจการฟาร์มบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

1. อัจฉรา โพธิ์ดี. (2553) . เอกสารการสอนชุดวิชา การจัดการฟาร์ม (Farm management) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
2. นงนุช อังยุริกุล. (2550). หลักการจัดการฟาร์ม. เอกสารคำสอน. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร
3. Olson, K. D. 2011. Economics of Farm Management in a Global Setting. Hamilton Printing Company. U.S.A.
4. Barnard, C.S. and J.S. Nix. 1982. Farm Planning and Control. Cambridge University Press. U.S.A.

คำถามท้ายบทที่ 1

1. ความท้าทายของภาคเกษตรไทยมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญอะไรบ้าง
2. การดำเนินธุรกิจฟาร์ม โดยนำความรู้ด้านการจัดการฟาร์มจะเกิดประโยชน์ต่อภาคเกษตรอย่างไรบ้าง
3. คุณลักษณะของผู้จัดการฟาร์มที่ดีควรเป็นอย่างไร